

Emléknyomot teremt bennünk minden ünnep, melyen létünk áthatol.
Félteve őrzött kincsé nemesedve bújik ki rajza a lélek-sánc alól.
Időnként törve utat magának emlékeink millió fényképe közül,
Minél távolabbi múltba visz, annál többet mond, hiánya ránk vetül.

A lélekünnepek ritkák, hát becsüld meg őket jól,
Hisz mint „vácis diák”, egy ilyen most neked, rólad, szól!

Kedves Ballagó Diákjaink!
Tisztelt Vendégek!

Az ideai, 2016-os ballagásnak az ad különleges jelentőséget, hogy pontosan 50 éve készültek az első fényképek, azaz emléknymok ennek az iskolának a ballagásairól, hiszen ekkor, 1966-ban érettségizett iskolánk első végzős osztálya az alma mater akkor még fiatal falai között. Azóta baráti közösségekké vált osztályok sokasága hagyta el az iskolát, több ezer abaúji fiatalról készült tablókép, hogy ezzel adja tudtul a világnak: készen állok az útra. A ballagás, nevében is ennek az útnak kezdeti, bizonytalan lépéseit jelképezi. S ahogy az a bűcsű alkalmával lenni szokott, ilyenkor az elválás gondolatán kívül, senki sem érzi meg igazán a pillanatnak valódi nagyszerűségét, hiszen egy új, élményekkel, várakozásokkal teli valóság nyitja meg kapuit. Hisszük, hogy valami fenséges, új dolog vár ránk a középiskola kapuján túl. És ez így is van! Az élet felnőttségének nagyszerűsége vár rátok. A lehetőségek tárháza, amivel most a világ kecsgetet titeket. Ez az a pillanat, amikor minden ifjú elme meg szeretné váltani a világot, amikor csak béklyó a megszokott élet minden pillanata. Ennek a világmegváltó örömmek hű kifejezői a tablók, amelyekről – bármilyen évtizedet írunk is – ugyanaz a fiatal elszántság tükröződik vissza.

Aztán telnek az évek, gyűlnek a tablók... Minél több telik el a múltó időből, minél nagyobb lesz a tablók száma, annál fontosabbá válnak a régi emlékek. Távolra kerülve, vagy az életünket ugyanott leélve, a végeredmény ugyanez. Mára a sok ezer fénykép egy szimbólummá állt össze, amit röviden csak „Váci”-nak nevezünk. S a „Váci” Abaúj tablójává érett, mely 50 esztendő történetét meséli el nekünk. Ki belép ide, először ezt veszi szemügyre, s aki öregdiákként jön vissza, az összekacsint a közös tablóval.

Sok osztálytalálkozó szervezésének voltam tanúja két évtized alatt. Az érettségi utáni első évek találkozási még a kíváncsiságról szólnak: ki hová került, kiből mi lett, megváltozott-e az osztálytárs? Azonban, ahogy egyre távolabb kerül a középiskolai ballagás évszáma, úgy veszik át a kíváncsiság helyét az emlékek, az érzelmek. Fontossá válnak azok az évek, amelyek tartalmával, pici mozzanataival eddig nem foglalkozott az osztály. Ilyenkor már nemcsak a saját tabló előtt áll meg a volt gimnazista, hanem az iskola minden szegletéből

előugró emlékek állítják meg. Minden teremnek, régi bútornak, az eldugott sarkoknak üzenete van. Ezt az üzenetet az itt töltött évek rejtették el, s mindeddig várták a kézbesítés pillanatát. Ilyenkor már hazajön az osztály, s tudja azt is, otthon van.

Hiszen: „Otthon az, ahova hazatérsz. Ahol valaki vár este. Ahol ismered a fal kopásait, a szőnyeg foltjait, a bútorok apró nyikorgásait. Ahol úgy fekszel le az ágyba, hogy nem csak alszol, hanem pihensz. Nem csak pihensz, hanem kipihened magad. Kipihened az életet, az embereket, mindent. Ahol otthon vagy, az az otthon. Nem kell hozzá sok. Elég egy szoba. Ha tízen vagytok benne, az se baj. Ha mind a tízen egyek vagytok ebben, hogy haza tértek, amikor este hazatértek. Nem kell hozzá sok, csak egy szoba és egy érzés. (...) És hogy ebben a körülöttem lévő széles, nagy és furcsa világban ez a kis hely nem idegen és ma az enyém. Jól érzem magamat benne, ha kinézek az ablakon és kint esik az eső, vagy süvölt a szél. És hogy ha ide este bejövök, meglelem azokat, akik még hozzám tartoznak. (...) Ha az ember önmagából is hozzáad valamit. Elég egy szál virág, amit az útszélen találtál. Egy fénykép, amit éveken keresztül hordoztál a zsebedben. Egy könyv az asztalon. Egy ébresztőóra. Mit tudom én: ezer apró kacat ragad az emberhez útközben. (...) Ha mindezt érezni tudod: nem vagy otthontalan a világon.” (Wass Albert)

Az elmúlt 4-5 évben mi is azon igyekeztünk, hogy olyan érzéseket, emlékeket helyezzünk el a tarisznyátokba, amelyek évtizedek múltán is ott lapulnak, s a majdani osztálytalálkozók előtt sorra bújnak elő, hogy átérezzétek ismét azt az érzést, amikor ez az iskola volt az otthonotok.

A pszichológia tanítása szerint egy ember életének három szakasza van: ölelj át, tegyél le, ölelj át... csak a szereplők mások: szülők, barátok, házastárs, család. Azt hiszem, így van ez az iskolához való viszonyunk szerint is. Az első szakaszban szeretnénk, ha befogadna az ottani közösség, átölelné a környezetet. Aztán alig várjuk, hogy elengedjen bennünket a felnőtt időszak zajló világába, ám néha jó visszajönni, amikor ismét körülölelhetnek az emlékek, az itt eltöltött idő érzésvilága, a régi arcok felidézése.

Ennek érdekében mi a hétköznapiakban is igyekeztünk, hogy valóban otthonotoknak tekintsétek az épületet. Gyakran tanórán kívüli programok rengetegébe is invitáltunk benneteket, s csak rajtatok múlott, mennyire éltek a felkínált lehetőségekkel. Részt vesztek-e egy-egy kiránduláson, külföldi utazáson, aktívan élitek-e meg a gólyabál, a szalagavató, a diáknap eseményeit. Csendes szemlélői lesztek-e az iskolai nyüzsgésnek, avagy felmenve a színpadra, megváltoztattok, még emlékezetesebbé tesztek egy-egy színészi előadást. Így váltatok gyerekből felnőtté. Segítségként, tanáraitok voltak harmadik, negyedik és sokadik

szüleitek. Hiszen a tanításon kívül a pedagógus istápol, irányít, segít, s még ezerféle dolgot tesz. Még akkor is, ha időnként azt mondja, akkor legjobb az iskola, ha szünet van.

A mai napon 76 diákunk búcsúzik a „Váci”-tól. Elköszön a 13. A osztály, amelyet Sándor Ida tanárnő és Hajdú István tanár úr istápol 5 éven át. Búcsúzik a 12. B osztály Bialkóné Horváth Krisztina tanárnő irányításával, valamint a 12. C osztály, amelyet Vigóczki Edit tanárnő és Kiss László tanár úr segített el ideig.

S néha valóban elkelt a segítség. Régóta gyűjtöm a diákok „aranyköpéseit”. Ezek is azok közé tartoznak, amit elvisztek majd magatokkal. Természetesen másképp fognak szólni a történetek az idő múlásával, a kedélyes borozgatások alkalmával, s mint a katonatörténetek, kicsit színesebbek is lesznek, de az, hogy a harmincéves háború csupán két évig tartott, vagy, hogy a „szigetvári hős” Bem apó volt, az mindenképpen állandó marad... Időnként át kellett írni néhány tankönyvet a felvetéseitek, tudományos megalapozottságú téziseitek miatt. De ezt tudjuk be az új idők új dalainak. Hiszen, mi valljuk: minden osztály külön módszertant igényel, saját törvények szerint működik, önálló életet él. Az egyik társaságot a csillárról kell leszedni ahhoz, hogy órát tartsunk, a másiból viszont harapófogó sem képes kihúzni egy alkalmas, hangos választ. Egy igazi pedagógus élete éppen ezért különbözik mindenki másétól. Az ő munkaideje nem reggel nyolctól délután négyig tart, s munkájának tárgya, a tanuló, a világ legnagyobb odafigyelést igénylő szereplője. Formálható, gyúrható, de rendkívül érzékeny anyag. Lelke a legérzékenyebb műszer, amely az apró kilengéseket is mély barázdával rögzíti a tudatban. S egy osztály 30-35 ilyen szeizmográfából áll. Mind egyedi beállítású, egyéni bánásmódot igénylő, amely ugyanakkor egy még nagyobb robbanó eleggyé áll össze, amit osztálynak nevezünk. Ezt tilos felrázni, ütögetni, derékszöggel piszkálni, vírussal feltörni, mert azonnal megváltozik arculata.

Végül búcsúzaskor minden egyes osztály arcának lenyomatát a tablók őrzik meg, melyek fényképek 4-5 év összes összegyűjtött emlékeiről. Külső szemlélőként rájuk tekintve nem sok minden látszik: néhány arc, a kor frizura- és sminkdivatja, a technika haladása, kreatív ötletesség... De, ha mögéjük nézünk, akkor az abaúji diákélet bonyolult szövétneke sejlik fel. Egy darabja a múlt időnek, egy mosolya a történelemnek, s tárháza rengeteg egyéni sorsnak.

„Egyesek szerint a fénykép rosszul szolgálja az emlékeket, merev formába öltözteti őket, mint amit a Jégkirálynő pálcája fagyasztott jéggé. A tudat nem lát a kimerevített arckifejezések és fagyott pózok mögé, a többi meg elhalványul. De mi van, ha ezzel a

"többivel" együtt minden el volt zárva, és egyetlen kép láttán fordul meg a kulcs a zárban?"
(Emylia Hall)

Az az egyetlen pillanat pedig nem más, mint amikor a Kulcsok Titokzatos Óre ránéz a fényképre. Nos, akkor elevenné válnak a fényképbe zárt évek, előjönnek a múlt rég elfeledettnek hitt pillanatai, miközben érzéssel telítődik meg az elveszettnek hitt idő.

Sokan azt gondolják: „Különös dolog a fénykép: mindig jelen időben van, mindenkit egyetlen pillanatban ábrázol, és az a pillanat soha többé nem jön el. Az utókor számára készítjük, és miközben villan a zár, önmagunk jövőbeni változatára gondolunk, amint visszatekint erre az eseményre.” (Natasha Solomons)

Mindez tökéletesen igaz a tablóképre, amely a ballagások alkalmából készül. Amikor villan a vaku, rögtön megy tovább az élet. Rendszerint a szalagavató napján, a zakatoló mindennapokban. S ha megnézzük, melyik fotót válasszuk, az számít, melyiken nézünk ki a külvilág számára legjobban. De telnek az évek, s már el is felejtkezünk arról a 18 esztendősen készült képről, ahol csak jól szerettünk volna mutatni. Idővel viszont a jövő akkori pillanata számon kéri a megélt múltat, azaz jönnek a találkozások, 10-20-30-50 év múltán. Eközben a fénykép már átalakul, kibújik mögüle az egyén. Már nem azt nézzük, mi hogy néztünk ki, sokkal inkább vagyunk kíváncsiak az osztálytársak homályba vesző arcára. S ezek az arcok valamit megmozgatnak bennünk. Dallammá változnak, „s ha szól az ének, újra átéljük örök hangjait” annak a fiatalságnak, amelyet sehol máshol nem élhettünk át, csak e gimnázium falai között.

Ezek a falak fél évszázad fiatalságának huncutságát, jókedvét, elkedvetlenedéseit, sikereit és kudarcait látták, őrzik. A mindennapok nyüzsgésében nehéz mindezt meglátni. Ennek meglátására csönd, lelki béke és megfelelő alkalom kell. Ha ez megfelelő időpontban történik, akkor a fényképet nézni és látni is lehet: nézni mindenki tudja, de látni csak az, aki a mögöttes tartalmat is uralja. A tablók esetében látni csak az tud, aki valaha tagja volt ennek a közösségnek. Valahol azt olvastam, hogy a fénykép szónak tökéletes szinonimája a „megörökít” kifejezés. S ez valóban igaz: a mai ballagás elkészült fényképei örökké a sajátotokká teszik e nap minden pillanatát. A mai napban pedig benne vannak az előző évek eseményei, a felnőtté válásotok története. Benne van egy intézmény, amely 50 éve engedi útjára a sokat változott vidék arra érdemes diákjait. A ti nyelveteken ezt úgy fogalmazhatom meg: ez az épület az abaúji varázsló- és boszorkányképző. S ha repülni nem is tudnak diákjaink, ballagni igen.

S milyen furcsa, hogy az általunk, felnőttek által szervezett ballagás mindig a búcsúzásról szól. De miért? Hisz nektek ez nem egyszerű búcsúzás, sokkal inkább egy új világ kezdete. Lehet, hogy csak mi, felnőttek látjuk úgy, hogy lezárása valaminek?

A pedagógusnak búcsú egy osztálytól, amely hozzáért. Ahol ismerte a diákok minden rezdülését, tudta, ki mikor készül puskázni, mikor és miért lett rosszkedve, vagy mi az, ami érdekli, mielőtt elalszik két lecke között.

A szülőnek pedig elválás gyermekétől, aki 18 éve rendületlenül minden este hazatért, elmesélte, mi történt vele. Akinek nap, mint nap nyomon tudta követni élete minden mozzanatát. S most ennek vége szakad!

Ezért lehet, hogy csak mi, régen iskolától búcsúzókat látjuk úgy, hogy a ballagás nem lehet könnycseppmentes, a fiataloknak viszont sokkal inkább egy távlatokat ígérő jövő kezdete? Nos, ha Önök, szülők, és mi, pedagógusok jól neveltük gyermekeinket, akkor nincs így. Ekkor neki is ünnep, amelyen megállunk kicsit, hogy búcsúzzunk a múltó időtől, amely fényképpé merevíti a mai napot, s köszöntsük a holnapot, amelynek gyorsuló vágatában száguldó lovasai toporzékolnak a ma nyugodt pillanatai után, hogy elrepítsék a megálló időt, melyet a ma jelképez. Becsüljük hát meg jól, mert ritkák az emlényomok és a varázslatok a száguldó napok szürke sorai közt. Ballagók! Legyen értetek a mai nap, s legyen tiétek a sok-sok holnap! S ha majd nektek is 50 éve lesz a holnap a ma tegnapja, ugyanolyan büszkeséggel gyertek vissza volt iskolátokba, mint az 1966-ban érettségizett első diákjaink!